

(Ne)příliš Blízký východ: Problémy a priority české zahraniční politiky na Blízkém východě

Tomáš Kaválek

**ČESKÁ REPUBLIKA
POMÁHÁ**

Úvod

Oblast Blízkého východu a severní Afriky nepatří mezi primární témata české zahraniční politiky, ačkoliv může ČR částečně těžit z předchozí československé tradice relativně silného angažmá v některých blízkovýchodních zemích. Po arabských revolucích se navíc zvedl zájem o Blízký východ s otevřením obchodních příležitostí a prostoru pro transformační spolupráci například v Egyptě či Libyi. **Politický vývoj však často vedl k nestabilním novým režimům a ozbrojené konflikty mezi i uvnitř těchto zemí představují bezpečnostní výzvy jak pro Evropu jako celek tak i pro jednotlivé státy.** Ačkoli dlouhodobou českou prioritou rezonující mezi politiky i ve strategických dokumentech je zajištění bezpečnosti Izraele, nestabilita v regionu vyzdvihla otázku bezpečnosti Evropy jako takové. Evropské země již dlouhou dobu znepokojuje nárůst nestátních ozbrojených aktérů hlásících se k radikálním islamistickým ideologiím, jako je například Islámský stát v Iráku a aš-Šámu, kteří se v oblasti objevují a ohrožují Evropu. Kromě nich se objevily hrozby plynoucí z možného jaderného zbrojení zejména ze strany Íránu ale i rizika spojená s nepředvídatelností vývoje porevolučních či zhroutených států. Ozbrojené střety či přímo války mezi státními celky nebo uvnitř nich představují hrozby spojené s přeléváním konfliktů do dalších oblastí. A jistě není nutné připomínat nejaktuálnější téma migrace do Evropy, za jejíž primární příčinu jsou považovány války v Sýrii či v Iráku. Další výzvou je všeobecné zhoršení ekonomické situace a demografické tlaky v okolních zemích jako jsou Libanon či Jordánsko. Tato i další témata dostávají oblast Blízkého východu a severní Afriky do popředí zájmu nejen české zahraniční politiky.

Tento text vznikl v návaznosti na kulatý stůl pořádaný v červnu 2016 Asociací pro mezinárodní otázky. **Jeho cílem je nastínit vývoj v několika vybraných zemích regionu v posledních zhruba pěti letech a analyzovat podobu české zahraniční politiky vůči daným zemím.** Ta je v textu zhodnocena se snahou identifikovat, do jaké míry zahraniční politika odpovídá prioritám, které si ČR dlouhodobě stanovuje, a policy paper zároveň předkládá doporučení. Případy byly vybrány tak, aby zahrnovaly co nejširší škálu výzev, se kterými se česká zahraniční politika v regionu potýká. Zkoumána je politika ČR vůči Sýrii a Iráku jako zemím aktuálně postiženým vleklým ozbrojeným konfliktem. Následuje analýza vztahů s Íránem, kde podobě vzájemných vztahů po dlouhou dobu dominoval mezinárodní spor o íránský jaderný program. Poté jsou zhodnoceny vztahy s dosavadním blízkým spojencem Tureckem, jehož vnitropolitický vývoj se však obrací autoritářským směrem. Případová studie je zakončena Tuniskem, jedinou demokracií vzešlou z arabských revolucí.

Arabské revoluce a nové výzvy v regionu Blízkého východu

Vlna protestů v arabských zemích zažehnutá v prosinci 2010 v Tunisku proti Ben Alíovu autoritářskému režimu se brzy rozšířila i do dalších států v regionu jako jsou Egypt, Libye, Sýrie a do mnoha dalších zemí napříč blízkovýchodním regionem. Terčem masových demonstrací byly dlouho etablované nedemokratické režimy. Prvotní optimistické označení „arabské jaro“ brzy vzalo za své, neboť kromě sesazení například Kaddáfího v Libyi či Husního Mubáraka v Egyptě **došlo mimo jiné k nárůstu nestability či posílení pro-islamistických sil, které byly těmito režimy dlouho upozadovány i perzekuovány.** Libye se brzy po sesazení Kaddáfího stala zhrouceným státem sužovaným vleklou občanskou válkou, čemuž napomohla i vojenská podpora povstalců ze strany evropských států.¹ V Egyptě byl v roce 2012 zvolený pro-islamistický prezident Muhammad Mursí a následně byl sesazen vojenským pučem a nahrazen vládou generála Abdelfataha Sísího. Rozšíření protestů do Sýrie na začátku roku 2011 a jejich následné tvrdé potlačení prezidentem Asadem se stalo předejrou více než pět let trvajícího ozbrojeného konfliktu, který si vyžádal podle odhadů OSN na 400 tisíc mrtvých,² dalších téměř 13,5 milionu lidí³ uprchlo ze svých domovů, z čehož zhruba 4,8 milionu do okolních zemí nebo do Evropy. Jediný úspěšný příběh tranzice k demokracii představuje Tunisko,⁴ byť i to čelí závažným bezpečnostním výzvám zejména v podobě radikálních islamistických uskupení i zhoršené ekonomické situací.⁵

Mezitím se spolu se stahováním amerických vojáků v roce 2011 začala postupně zhoršovat bezpečnostní situace v Iráku. Irácký **premiér Nurí al-Málíkí zde svou politikou přispíval k rozporu mezi většinovými šiity a menšinovými sunnity.**⁶ Chronická marginalizace sunnitů se nakonec stala jedním z klíčových faktorů, které se podepsaly na opětovném vzestupu sunnitských povstaleckých uskupení, včetně další inkarnace tzv. al-Kájdy v Iráku, a sice Islámského státu v Iráku a aš-Šámu (ISIS). ISIS rovněž těžil z nestability a mocenského vakua v Sýrii, kde se postupně a viditelně od roku 2013 (nejprve pod názvem Džabhat an-Nusrá) etabloval jako jeden z klíčových ozbrojených aktérů.⁷ **ISIS v roce 2015 již začal ztrácet pozice na úkor místních sil zejména v Iráku za podpory západní koalice v čele s USA.** Na území Sýrie podporují USA v boji proti ISIS kurdskou skupinu PYD (Strana demokratické akce).⁸ To je dlouhodobě trnem v oku sousednímu Turecku, neboť PYD je syrskou afiliací Kurdské strany pracujících (PKK), která vede povstání primárně na území Turecka s přestávkami už od 80. let. V polovině října 2016 byla oficiálně zahájena iráckými bezpečnostními silami za asistence USA a dalších členů koalice proti ISIS mosulská operace s cílem zasadit finální úder ISIS v Iráku.⁹

Současnou nestabilitu na Blízkém východě (zejména v Iráku a Levantě) je potřeba vnímat na pozadí soupeření mezi regionálními i globálními hráči,

¹ Engel, 2014, dostupné z:

http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/ResearchNote24_Engel-3.pdf

² Al-Jazeera, Syria death toll: UN envoy estimates 400,000 killed, 2016, dostupné z:

<http://bit.ly/1Tp5DTu>

³ UNHCR, Syrian Regional Refugee Reponse, 2016, dostupné z:

<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>

⁴ Feuer 2016, dostupné z: <http://bit.ly/2jEBBP5>

⁵ Viz např. International Crisis Group. „Jihadist Violence in Tunisia: The Urgent Need for National Strategy.“ International Crisis Group Briefing No. 50. 22. 6. 2016, <http://bit.ly/2dhIbwr>

⁶ Mercy Corps, 2016, dostupné z: <http://bit.ly/1SsJoNV>

⁷ Kaválek, 2015, dostupné z: <http://bit.ly/2jbrJjz>

⁸ Martin a Kozak, 2016, dostupné z: <http://bit.ly/2jGo1Lx>

⁹ El-Ghobashy, Tamer; Nabhan, Ali A. a Kesling, Ben, 2016, dostupné z:

<http://www.wsj.com/articles/islamic-state-braces-as-iraq-prepares-mosul-offensive-1476642193>

kterí zasahují do vnitřní dynamiky konfliktů v regionu. Problematické přitom je, že sektářská příslušnost (rozpor mezi šíity a sunnity) je silně využívána jako klíčový nástroj manipulace a mobilizace jednotlivých aktérů.¹⁰ V Sýrii stojí za režimem Bašára Asada Rusko, které ještě navýšilo svoji vojenskou přítomnost v září 2015.¹¹ Stejně tak je Asadův režim podporovaný Teheránem a jeho regionálními spojenci, jako je libanonský Hizballáh. Státy Perského zálivu v čele se Saúdskou Arábií, Turecko, USA a nakonec i evropské státy jako Velká Británie či Francie se postupně rozhodly podporovat opoziční skupiny v Sýrii. Svoji roli, obdobně jako v případě Libye, hrálo jistě vnímání eskalující sýrské občanské války jako příležitosti sesadit Asadův režim a nahradit ho režimem jim spřáteleným. I situace v Iráku je silně ovlivněna regionálním soupeřením. Vliv Íránu na bagdádskou vládu ještě posílil po stažení Američanů v roce 2011 a se začátkem války proti ISIS. Státy Perského zálivu i Turecko se obávají rozšiřování vlivu Teheránu v oblasti. Dalším konfliktem odehrávajícím se na pozadí regionálního soupeření je válka v Jemenu. Teherán v ní podporuje šíitské hutijské rebely, na což reagovala Saúdská Arábie a její spojenci mezi monarchiemi v Perském zálivu, jako je například Katar, ozbrojenou intervencí,¹² která trvá od března 2015.

Jednou z klíčových bezpečnostních výzev na Blízkém východě je oslabování kapacit států či jejich úplné zhroucení jako například v Libyi. Zpomalení ekonomického růstu či přímo ekonomická stagnace v kombinaci s demografickými tlaky představují výzvy pro režimy na Blízkém východě, které jsou umocněny faktem, že tyto státy do značné míry spoléhají při udržování své podpory na systém ekonomických výhod pro své obyvatele, na zaměstnání ve veřejném sektoru apod. Rovněž je třeba vnímat skutečnost, že Saúdská Arábie, Írán či v menší míře Turecko nebo Egypt se snaží autonomně prosazovat své zájmy a soupeřit mezi sebou v regionu. **Bez nového modu vivendi mezi těmito aktéry lze těžko očekávat dlouhodobou stabilizaci regionu. Tento stav s sebou přináší fenomény jako migrace, vzestup radikálního islamismu či akutní humanitární problémy.**

Hledání strategických zájmů ČR v regionu

Strategické zájmy ČR a způsoby jejich dosahování stanovuje koncepce zahraniční politiky ČR. Poslední a v současné době platná verze koncepce byla přijata v roce 2015. Její tvůrci reflektují vývoj a změny mezinárodního prostředí v uplynulých letech včetně událostí na Blízkém východě a v severní Africe. V předcházející koncepci z roku 2011 je patrný důraz na ekonomické příležitosti a význam regionu jako zdroje energetických surovin. Přestože otázka bezpečnosti a vnímání oblasti jako potenciálního zdroje nestability jsou ve starším dokumentu také reflektovány, je tomuto aspektu vzájemných vztahů věnováno podstatně méně prostoru.¹³ **Oproti tomu současná koncepce region charakterizuje jako nestabilní a stále méně předvídatelný v důsledku nárůstu ozbrojených konfliktů.** Dokument poukazuje zejména na existenci zhroucených států a rizik z této situace vyplývajících a na zvyšování vlivu nestátních aktérů ve vztahu k regionu; tedy primárně teroristických organizací.¹⁴ Uvedené zhodnocení situace poskytuje základ pro definici základních zájmů ČR v regionu.

¹⁰ Viz např. Council for Foreign Relations. „The Sunni-Shia Divide.“ Council for Foreign Relations. 2016, <http://on.cfr.org/1nb6Pvw>

¹¹ Spaulding et al., 2016, dostupné z: <http://bit.ly/1YhaOrI>

¹² Laub, 2016, dostupné z: <http://www.cfr.org/yemen/yemen-crisis/p36488>

¹³ Koncepce zahraniční politiky České republiky, 2011, dostupné z:

http://www.mzv.cz/file/675937/koncepce_zahranicni_politiky_2011_cz.pdf

¹⁴ Koncepce zahraniční politiky České republiky, 2015, dostupné z: <http://bit.ly/2joRL7G>

Bezpečnost

Jedním z primárních strategických cílů české zahraniční politiky jsou bezpečnost a stabilita Blízkého východu. Dlouhodobým cílem je stabilizace Blízkého východu,¹⁵ ať již prostřednictvím vojenských a civilních operací, které mají zabránit bezprostředním krizím, či spoluvytvářením a prosazováním politik mezinárodního společenství. Ačkoli na nutnosti omezení nestability v regionu se shodují různí politici napříč politickým spektrem, daleko menší shoda panuje na tom, jak tohoto cíle dosáhnout.

Ačkoli zájem o arabsko-izraelský konflikt v poslední době přehlušily akutnější výzvy v regionu, koncepce se otázce nadále věnuje. Tradičně zdůrazňuje prioritu udržovat strategické partnerství s Izraelem. Je to právě otázka bezpečnosti státu Izrael, jako klíčového strategického partnera v regionu, která hraje významnou roli v přístupu k regionálním bezpečnostním hrozbám či konfliktům.

Prosperita a udržitelný rozvoj

Dalším všeobecným zájmem české zahraniční politiky je zajištění prosperity a udržitelného rozvoje. Na Blízkém východě a v severní Africe si ČR klade za cíl rozvíjet ekonomické vztahy primárně s Izraelem a se státy v oblasti Zálivu a severní Afriky.¹⁶ Koncepce nestihla reagovat na mezinárodní dohodu s Íránem z roku 2015, kterou Ministerstvo zahraničních věcí (MZV) dlouhodobě podporovalo, a která umožnila navazování vztahů s touto silnou blízkovýchodní ekonomikou.

Podpora demokracie a lidských práv

Třetím ze základních zahraničněpolitických cílů je podpora demokracie a lidských práv, která by měla probíhat jak v podmínkách vzájemného respektu, tak i „v podmínkách méně příznivých“.¹⁷ Jinými slovy by podpora lidských práv a demokracie měla být uplatňována bez ohledu na politický režim či jiné okolnosti. Mezi politiky i členy občanské společnosti je možné zaznamenat debaty o tom, jak skloubit lidskoprávní a bezpečnostní rozměr zahraniční politiky a to právě ve vztahu k Blízkému východu. Prohřešky vůči lidským právům a tlak na jednotlivé režimy jsou velmi různé a často závislé na konkrétní politické situaci. Velká, i když méně viditelná část české podpory lidských práv a demokracie, je tvořena aktivitami konkrétních diplomatů v dané zemi, tím jak často tyto otázky před svými protistranami otvírají.¹⁸

V posledních několika letech je patrné oslabování důrazu na podporu lidskoprávní dimenze zahraniční politiky. Byl to právě její lidskoprávní rozměr vůči Blízkému východu, který začal velmi záhy po svém nástupu podkopávat prezident Miloš Zeman. I jeho přispěním se odmítavé postoje vůči islámu a arabské kultuře staly součástí diskurzu české zahraniční politiky.¹⁹

ČR má vlastní program transformační spolupráce, jehož prostřednictvím spolu s neziskovým sektorem implementuje konkrétní projekty na podporu lidských práv a demokracie. **Ze států, na které se tento policy paper zaměřuje, je v současné době na seznamu prioritních zemí programu pouze Irák.** Nicméně ani v Iráku v současné době neprobíhají žádné transformační projekty podporované

¹⁵ AMO kulatý stůl, 2016.

¹⁶ Koncepce zahraniční politiky České republiky, 2015, dostupné z: <http://bit.ly/2joRL7G>

¹⁷ Ibid.

¹⁸ AMO kulatý stůl, 2016.

¹⁹ Agenda pro českou zahraniční politiku 2014, 2014, dostupné z: <http://bit.ly/2kB2nvP>

MZV. Poslední byl uskutečněn v roce 2013.²⁰ Ačkoli program od roku 2011 v reakci na arabské jaro výjimečně podporoval projekty v severní Africe, financování bylo po roce 2014 ukončeno²¹ zejména z důvodů nepříznivé bezpečnostní situace.

Příklady prosazování české zahraniční politiky a její kontradikce

V předchozí sekci byly nastíněny formálně deklarované základní strategické zájmy ČR v regionu.²² Dále je na čtyřech případech ukázáno, jak jsou priority prosazovány v praxi a nakolik se jich aktéři české zahraniční politiky drží.

Sýrie a Irák

Sýrie i Irák prošly v posledních letech bouřlivým obdobím. V obou zemích došlo k rapidnímu zhoršení bezpečnostní situace, což donutilo většinu států revidovat zahraniční politiku ve vztahu k oběma zemím. ČR ještě v roce 2010 usilovala o prohlubování ekonomických vztahů zejména se Sýrií.²³ I v Iráku se i přes výrazně méně stabilní prostředí angažovaly české firmy především ve stavebnictví, prodeji automobilů a v zavlažovacích a vodohospodářských projektech.²⁴

Poměrně slibné ekonomické vztahy se Sýrií přerušily lednu roku 2011 střety mezi režimem a opozicí. Česká diplomacie na ně reagovala velmi pasivně.²⁵ Zdrženlivost přetrvala i do roku 2012 a dlouho tak chyběla důrazně formulovaná pozice ČR.²⁶

Poskytování humanitární pomoci obětem konfliktu v Sýrii se podařilo prosadit velmi záhy po jeho vypuknutí a první česká pomoc dorazila do země už v roce 2012. Celkově největší část české pomoci uprchlíkům byla v průběhu následujících let poslána na území Jordánska, Libanonu a Iráku.²⁷ Vláda počítá s dodávkami humanitární pomoci v minimálně následujících třech letech. V rámci programu „Poskytnutí humanitární, rozvojové a rekonstrukční asistence Sýrii v období 2016–2019“ na dodávky do Sýrie vyčlenila částku 195 milionů Kč.²⁸

V souvislosti s občanskou válkou v Sýrii se začaly projevovat pro českou zahraniční politiku tak typické spory mezi jejími aktéry. Bývalý prezident Václav Klaus volal na Valném shromáždění OSN po přenechání konfliktu místním a ukončení diplomatických intervencí ze strany Západu. Na druhou stranu oficiálním stanoviskem MZV byla podpora mezinárodní spolupráce na zastavení bojů a politické transformaci země vedené sjednocenou opozicí.²⁹ Neshody se objevovaly i uvnitř české diplomacie, když Černínský palác odsoudil Bašára Asada pro jeho brutální zacházení s civilisty. **Naopak česká velvyslankyně**

²⁰ MZV, Prioritní země, naši partneři a projekty transformační spolupráce: Irák, Dostupné z: <http://bit.ly/2jFV2KT>

²¹ Ibid.

²² Koncepce stanovuje další dva národní cíle tj. službu občanům a dobré jméno ČR. Vzhledem k tomu, že tyto dva cíle nejsou ve vztahu ke zkoumanému regionu zcela zásadní, nebudeme se jimi zabývat.

²³ Čejka a Ježová, 2012.

²⁴ Bureš a Čejka, 2011.

²⁵ Agenda pro českou zahraniční politiku 2011, 2011, dostupné z: <http://bit.ly/2kiL5mf>

²⁶ Čejka, Bechyňský a Ježová, 2013.

²⁷ Ježová a Bechyňský, 2015.

²⁸ MZV, Česká republika dovezla do Sýrie dodávku humanitární pomoci, 2016, dostupné z: <http://bit.ly/2e3e002>

²⁹ Agenda pro českou zahraniční politiku 2012, 2012, dostupné z: <http://bit.ly/2kir4w8>

v Damašku některé jeho postoje obhajuje či kritizuje postoj Západu ke konfliktu.³⁰

MZV oficiálně podpořilo mírové snahy mezinárodního společenství včetně účasti na jednání skupiny „Přátel Sýrie“ iniciovaném Francií či šestibodového Annanova mírového plánu. Podpora mírového řešení konfliktu je v české zahraniční politice stabilním stanoviskem. MZV často zdůrazňuje i praktickou roli, kterou hraje na zprostředkovávání mírových rozhovorů.³¹ Ačkoli řada evropských států začala po brutálních útocích Assadova režimu na civilisty stahovat své velvyslance, česká ambasáda v Damašku zůstala v provozu.³² Toto rozhodnutí bývá kritizováno jako symbolická legitimizace režimu. Na druhou stranu, řada politických představitelů pozici české ambasády hodnotí jako významný příspěvek české diplomacie do vyjednávání s režimem. Nadstandardní politické vztahy mezi ČR a syrskou vládou dokazují i relativně četné cesty zástupců MZV do Sýrie a jejich jednání se syrskými protějšky.³³ Schůzky mezi stranami se však netýkají pouze otázek mírového řešení války či dodávek humanitární pomoci, ale i vzájemných obchodních vztahů.³⁴ Opět se tak zdá, že ČR vysílá obojaký signál o svém vztahu k režimu. I když oficiálně diplomatickou pozici obhajuje rolí zprostředkovatele mezinárodních vyjednávání a koordinací dodávek humanitární pomoci, jednání, která se těchto témat netýkají, dodávají režimu legitimitu. Například i prezident Zeman prohlásil v prosinci 2016, že byť Asad není ideální, považuje ho za menší zlo než islámský terorismus.³⁵ U takových prohlášení je třeba zdůraznit, že se jedná o značně zjednodušující výroky přehlížející komplikovanost celé syrské situace.

I když se v Iráku bezpečnostní situace výrazně zhoršovala již od roku 2011, ČR se stále dařilo udržovat poměrně čilé obchodní vztahy, které pokračovaly až do roku 2013.³⁶ **Irák je dle Exportní strategie ČR v rámci zemí Perského zálivu zařazen na seznam prioritních států.**³⁷ K zásadnímu zvratu však došlo v roce 2014, kdy se některé irácké oblasti dostaly pod plnou kontrolu ISIS, což prakticky eliminovalo jakoukoli možnost hlubší spolupráce mezi oběma zeměmi. Česká republika vyslovila Iráku podporu v boji proti terorismu a přislíbila dodávky zbraní. **Jen v roce 2014 putovalo z ČR do Iráku na 500 tun vojenského materiálu.** Jako součást vyjádření podpory v boji proti ISIS pozval prezident Zeman do ČR prezidenta oblasti pod autonomní správou Kurdistanu Masúda Barzáního.³⁸

V listopadu 2015 kurdská vláda obdržela další dodávku munice a granátů a více než sto kusů vojenské techniky.³⁹ Na vyzbrojení místních aktérů se podílí i zbrojařský průmysl nezávisle na vládě. Irácké vládě tak byly dodány bitevníky L-159 či tanky T-72 a transportéry BVP-1.⁴⁰ Kromě podpory boje proti terorismu začala ČR poskytovat humanitární pomoc obyvatelům Iráku, kteří v důsledku zhoršené bezpečnostní situace museli opustit své domovy.⁴¹

³⁰ Viz například debatu s Evou Filipi ze září 2016: BEZ POLITICKÉ KOREKTNOSTI s Evou Filipi a Ivo Schwarzem, 2016, dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=oJwUL3qY8M8>

³¹ Kundra, 2016, dostupné z: <http://bit.ly/2kizPqD>

³² Čejka, Bechyňský a Ježová, 2013.

³³ MZV, Česká republika dovezla do Sýrie dodávku humanitární pomoci, 2016, dostupné z: <http://bit.ly/2e3e002>

³⁴ Velvyslanectví České republiky v Damašku, První náměstek ministra zahraničí Syrské arabské republiky navštívil Českou republiku, 2016, dostupné z:

http://www.mzv.cz/damascus/cz/prvni_namestek_ministra_zahranici_syrske.html

³⁵ Zeman: Asad není ideální, ale je menší zlo než islámský terorismus, 2016, dostupné z:

<http://bit.ly/2kKOPtZ>

³⁶ Ježová a Bechyňský, 2014.

³⁷ Ministerstvo průmyslu a obchodu, Exportní strategie České republiky pro období 2012 – 2020, dostupné z:

http://www.businessinfo.cz/files/archiv/dokumenty/mpo_exportni_strategie_2012_2020.pdf

³⁸ Ježová a Bechyňský, 2015.

³⁹ Agenda pro českou zahraniční politiku 2016, 2016, dostupné z: <http://bit.ly/2jJcwF6>

⁴⁰ Čihák, 2015, dostupné z: <http://bit.ly/2jJHuo4>

⁴¹ Ježová a Bechyňský, 2015.

V souvislosti s rozmachem Islámského státu na území Sýrie i Iráku si lze povšimnout dalších projevů nekoordinovanosti aktérů zahraniční politiky. Prezident Zeman hlasitě volal po rozhodné mezinárodní vojenské akci proti ISIS.⁴² Ačkoli prosazoval aktivní účast ČR, i tentokrát se prezidentovy výroky střetly s oponentními stanovisky vlády, jejíž představitelé jakoukoli změnu českého přístupu ke konfliktu odmítají. Možnost přímé vojenské intervence vyloučili jak ministr zahraničí Zaorálek, tak premiér Sobotka.⁴³ I přes značné neshody se ČR v obecné rovině nadále drží původní politiky - podporuje místní aktéry v boji proti ISIS a poskytuje humanitární pomoc.

Posledním aspektem vztahů ČR nejen k Iráku a k Sýrii, ale obecně k ostatním muslimským zemím, jsou problematická vyjádření české politické elity i nepřátelské islamofóbní postoje veřejnosti. Ty se týkají jak otázky migrace uprchlíků do Evropy, tak samotného vnímání muslimských zemí a jejich náboženství. Prezident Zeman šíří nepravdy o islámu a nenávisť vůči jiným etnikům a náboženstvím, což neprospívá českým vztahům s arabskými zeměmi.⁴⁴ Politická elita se netají svým vnímáním uprchlíků jako bezpečnostní hrozby a dlouho prakticky zcela chyběl humanitární pohled na uprchlíky jako na oběti konfliktu.⁴⁵ Ačkoli političtí leadři od počátku v intencích konzervativní migrační a azylové politiky odmítali „kvótní“ přidělování uprchlíků,⁴⁶ nakonec ČR souhlasila s přijetím 1500 osob.⁴⁷ K nárůstu islamofobie ve společnosti přispívá neinformovanost a neschopnost českého zpravodajství poskytovat přesnější a celistvější informace o regionu.⁴⁸ Nedostatečná informovanost je problémem i mezi politickou elitou. Ačkoli je v ČR řada expertů na daný region, sdílení informací mezi nimi a politiky je spíše omezené.

DOPORUČENÍ:

- Aktéři české zahraniční politiky by měli lépe koordinovat svá stanoviska tak, aby postoje ČR byly pro partnery lépe čitelné a věrohodné. Zvláště by se rozdílným stanoviskům měli vyhnout představitelé české diplomacie, což platí zejména pro českou velvyslankyni v Damašku.
- Česká diplomacie by měla zvážit přetrvávající přítomnost své velvyslankyně v Sýrii. Pokud chce působit věrohodně v roli zprostředkovatele mírového procesu, neměla by usilovat o prohlubování obchodních vztahů s Asadovým režimem.
- ČR by měla pokračovat v poskytování humanitární pomoci a nadále podporovat místní aktéry v boji proti ISIS. Dosud se tato strategie jeví ve světle českých možností jako optimální.

⁴² Kopecký, 2016.

⁴³ Kamaryt, Michal, 2015, dostupné z: <http://bit.ly/2kKP2xh>

⁴⁴ Proti prezidentovým výrokům se ohradila např. Saudská Arábie a český velvyslanec v Rijádu se poté musel za Zemanovy výroky omlouvat. V reakci na obdobné výroky se sešel ministr Zaorálek se zástupci diplomatických misí a diplomaty ujišťoval o pokračujícím českém zájmu na udržování dobrých vztahů.

⁴⁵ Agenda pro českou zahraniční politiku 2015, 2015, dostupné z: <http://bit.ly/2jMUTvg>

⁴⁶ MZV, Ministr Zaorálek: Přijímání uprchlíků jen na dobrovolné bázi, dostupné z: <http://bit.ly/2jTGy7d>

⁴⁷ Housková, Silvie, 2015, dostupné z: <http://bit.ly/2jJH8A>

⁴⁸ Ježová a Bechyňský, 2015.

- Politická elita by se měla vyvarovat xenofobních a islamofobních výroků, které jen povzbuzují strach veřejnosti. Politici by naopak měli lidem problematiku vysvětlovat bez zbytečně negativních emocí a vyvolávání strachu.
- Politická a expertní komunita by měly usilovat o navázání bližších vztahů, aby politici zlepšili své povědomí o dané problematice.

Írán

Írán se řadil mezi tradiční české obchodní partnery na Blízkém východě. Od roku 2011 se však začaly ekonomické vztahy postupně omezovat z důvodů mezinárodních sankcí a embarg reagujících na netransparentnost iránského jaderného programu.⁴⁹ Ani před tím však bilaterální politické vztahy nebyly optimální, což bylo primárně způsobeno vysláním Rádia Fardá prostřednictvím v Praze sídlícího rádia RFE/RL. Poskytnutí prostoru k vysílání relací rádia, které se profiluje jako opozice k režimu, nevnímala iránská strana pozitivně.⁵⁰ Zastoupení na úrovni velvyslanců chybělo již od roku 1998.⁵¹

V rámci sankcí uvalených na Írán kvůli jadernému programu přestala ČR na začátku roku 2012 odebírat iránskou ropu. **Írán reagoval odvetným opatřením a i čeští vývozcí do Íránu tak čelili řadě restrikcí.**⁵² Vzhledem k pokračujícímu odporu režimu jednat o jaderném programu sankce během roku 2013 ještě přitvrdily. Íránští představitelé následně na jednáních v Ženevě slíbili omezení svého jaderného programu výměnou za jejich částečné zrušení. Z hlediska vztahů se Západem došlo v roce 2013 k pozitivní události – novým prezidentem se stal Hasan Rúhání, který je vnímán jako proreformní a otevřený k vyjednávání ohledně jaderného programu.⁵³

Když začátkem roku 2014 začal Írán plnit podmínky mezinárodní dohody z předcházejícího roku, EU okamžitě zmírnila sankce zejména v oblasti petrochemie. Byl navýšen limit pro finanční transakce a umožněno obchodování se zlatem a drahými kovy. **ČR využila příležitosti a do Íránu se vydala první podnikatelská mise.** Vzájemný obchod získal další impuls v lednu letošního roku, kdy v návaznosti na uzavření finální podoby dohody o iránském jaderném programu došlo k odvolání sankcí.⁵⁴

Zároveň lze pozorovat oteplení vzájemných politických vztahů mezi ČR a Íránem. Po několika jednáních na ministerské úrovni zavítal na státní návštěvu do ČR iránský viceprezident Alí Akbar Salehí.⁵⁵ Začalo se mluvit o vzájemném vyslání velvyslanců,⁵⁶ což byl po dlouhou dobu problematický aspekt česko-iránských vztahů. Nový český velvyslanec do Teheránu přijel v srpnu letošního roku.⁵⁷ České velvyslanectví tu aktivně podporuje české podnikatele, a v rámci

⁴⁹ Čejka a Ježová, 2012.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ ČTK, Zaorálek: Spolupráce v jaderné energetice je šancí pro česko-iránské vztahy, 2016, dostupné z: <http://bit.ly/2jMDhGm>

⁵² Ježová a Bechyňský, 2015.

⁵³ Ježová a Bechyňský, 2014.

⁵⁴ ČTK, Zaorálek: Spolupráce v jaderné energetice je šancí pro česko-iránské vztahy, 2016, dostupné z: <http://bit.ly/2jMDhGm>

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ježová a Bechyňský, 2015

⁵⁷ Velvyslanectví České republiky v Teheránu, O velvyslanectví: Vedoucí úřadu, 2016, dostupné z: http://www.mzv.cz/teheran/cz/o_velvyslanectvi/vedouci_uradu.html

projektu ekonomické diplomacie už se do země vydalo několik delegací z českých firem, které se prezentovaly v různých odvětvích.⁵⁸

V souvislosti s navazováním ekonomických vztahů s Íránem se rozpoutala na české scéně debata o tom, do jaké míry lidskoprávní dimenze zahraniční politiky ovlivňuje export českých firem. Byl to opět prezident Zeman, který pronesl kontroverzní výrok o tom, že lidskoprávní politika by neměla export ohrožovat.⁵⁹ Za to se na něj snesla tvrdá kritika z politické pravice i levice.⁶⁰ Debata poukázala na problematičnost skloubení některých zahraničněpolitických zájmů zejména ve vztahu k nedemokratickým zemím, kdy lidskoprávní dimenze může být vnímána v rozporu s bezpečnostními (ve smyslu udržení stability podporou statu quo) a/nebo ekonomickými zájmy.

DOPORUČENÍ:

→ České zastoupení v Teheránu by mělo pokračovat v dosud úspěšné misi a zpřístupnit zemi českým podnikatelům a usnadnit vzájemné ekonomické vztahy.

→ Důraz na ekonomické priority by měl být vyvažován bezpečnostními zájmy (Írán je stále potenciální hrozbou pro Izrael) a podporou lidských práv, která by neměla být opomínána zejména na úrovni bilaterálních jednání s představiteli Íránu. Navíc v případě, že by Teherán nadále usiloval o získání jaderných zbraní, ostatní státy v regionu (například Saúdská Arábie) by v odpovědi rovněž mohly pracovat na získání jaderného arzenálu.

Turecko

Česko-turecké vztahy jsou v posledních letech velmi dobré. Naše velvyslanectví v Ankaře vztahy popisuje jako “přátelské, [v nichž] neexistují otevřené politické, ekonomické či jiné problémy.”⁶¹ **Turecká vláda zahájila v roce 2005 přístupové rozhovory s EU a právě případné členství Turecka v Unii se stalo jedním z hlavních politických témat české zahraniční politiky ve vztahu k této zemi.** Přestože chyběl absolutní konsensus mezi jednotlivými parlamentními stranami v otázce podpory tureckého členství,⁶² ČR stabilně vstup Turecka do EU podporovala. Proběhlo i několik schůzek na nejvyšších úrovních, které se týkaly primárně ekonomických vztahů.⁶³

Turecko je v oblasti ekonomiky tradičně významným partnerem ČR. Už samotná skutečnost, že Turecko představuje největší ekonomiku na Blízkém východě, otevírá řadu možností pro ekonomickou spolupráci. O tu se stará kromě Hospodářské komory ČR a agentury Czech Trade také Česko-turecká smíšená

⁵⁸ Velvyslanectví České republiky v Teheránu, Obchod a ekonomika, dostupné z: http://www.mzv.cz/teheran/cz/obchod_a_ekonomika/index.html

⁵⁹ Zeman: Ochrana lidských práv by neměla ohrožovat investice, 2015, dostupné z: <http://bit.ly/2jJhWQp>

⁶⁰ Ježová a Bechyňský, 2015

⁶¹ Velvyslanectví České republiky v Ankaře, Vztahy ČR s Tureckem, dostupné z: http://www.mzv.cz/ankara/cz/vzajemne_vztahy/vztahy_s_tureckem/index.html

⁶² Čejka, Bechyňský a Ježová, 2013.

⁶³ ČTK, Česko-turecké ekonomické vztahy zažívají už několik let boom, 2013, dostupné z: <http://bit.ly/2jJcZqQ>

obchodní komora.⁶⁴ V posledních několika letech i přes období ekonomické krize vzájemný obchod rostl. Turecko je řazeno v české Exportní strategii mezi prioritní země a dosahuje tradičně nejvyšších příček v oblasti českého exportu.⁶⁵ Mezi klíčová odvětví, ve kterých se čeští exportéři prosazují, patří energetika, strojírenství a automobilový průmysl.⁶⁶

V posledních třech letech došlo na turecké politické scéně k turbulentnímu vývoji, který do jisté míry ovlivnil i podobu tureckých vztahů se zahraničními partnery. V roce 2013 proběhla vlna protivládních protestů započatých v istanbulském parku Gezi, které byly tvrdě potlačeny. Již od roku 2013 lze sledovat rostoucí autoritářské tendence tureckého režimu. O rok později byl někdejší premiér Erdoğan zvolen prezidentem v historicky prvních přímých prezidentských volbách. **Jako prezident se Erdoğan nadále pokouší upevnit svou pozici a zavést prezidentský systém vlády. Postupně navíc dochází k narušování nezávislosti soudní moci, tvrdě jsou stíháni Erdoğanovi kritici, a svoboda projevu a shromažďování jsou výrazně okleštěny.**⁶⁷ V letošním roce trend pokračuje. Po neúspěšném armádním puči proti Erdoğanovi v červenci 2016 došlo k čistkám prakticky ve všech sektorech od soudnictví, státní správu, armádu i školství, které si vyžádaly velmi kritické reakce představitelů západních států.⁶⁸ Ke kritice se přidali i čeští politici. Premiér Sobotka uvedl, že ačkoli je nutné ozbrojený puč odsoudit, turecká vláda by se měla držet ústavních mezí a zachovat právní stát. Obdobně kriticky se vyjádřili i další členové vlády a opozice. Prezident Zeman se omezil na prohlášení, že je nutné, „aby v Turecku nedošlo k velkému krveprolití a aby byly v Turecku zachovány demokratické principy.“⁶⁹ Turecké akademiky postižené čistkami přímo podpořila Rada vysokých škol i Česká konference lektorů.⁷⁰

Ministr Zaorálek ale později uvedl, že kritika tureckého režimu by neměla být přehnaná, a že EU by měla usilovat o udržení dialogu s Tureckem, zvláště v době, kdy EU potřebuje partnera ke zvládnutí migrační krize.⁷¹ Vlna uprchlíků utíkajících před válkou v Sýrii zasáhla Turecko už mnohem dříve. NATO pomohlo Turecku posílit ochranu a rozmístilo v oblasti jihovýchodního Turecka střely Patriot. ČR přispěla několika svými vojáky.⁷² V březnu letošního roku EU podepsala dohodu s Tureckem, která má za cíl omezit ilegální imigraci do EU skrze Řecko. Díky dohodě se nápor uprchlíků připlouvajících na řecké ostrovy výrazně snížil. Nicméně Turecko hrozí vypovězením dohody v případě, že se mu nedostane bezvízového styku s EU.⁷³ Ten však EU razantně odmítá, protože Turecko nesplnilo podmínky k jeho udělení. Jak uvedl premiér Sobotka, ČR se řadí mezi země, které od Turecka splnění podmínek požadují.⁷⁴ Evropský parlament navíc ke konci listopadu 2016 hlasoval pro přerušování přístupových jednání s Tureckem z důvodu

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ministerstvo průmyslu a obchodu, Česko-turecké obchodní a ekonomické vztahy na vzestupu.

⁶⁶ ČTK, Česko-turecké ekonomické vztahy zažívají už několik let boom, 2013, dostupné z:

<http://bit.ly/2jJcZqQ>

⁶⁷ Freedom House. Turkey, 2016, dostupné z: <http://bit.ly/1nnMLc6>

⁶⁸ ČTK, Turecko v EU je diplomatická fikce, zní z Rakouska. Žádá konec přístupových jednání, 2016,

dostupné z: <http://bit.ly/2jMYK27>

⁶⁹ ČT24/ČTK, Podle Sobotky není možné v Turecku po puči uplatňovat princip kolektivní viny, 2016,

dostupné z: <http://bit.ly/2jJ06QT>

⁷⁰ ČTK, Česká rada vysokých škol podpořila turecké akademiky, 2016, dostupné z:

<http://bit.ly/2iRCToP>

⁷¹ ČTK/Lidovky.cz, Udržme spolupráci s Tureckem, řekl Zaorálek. Je proti označení Erdogana za autoritáře, 2016, dostupné z: <http://bit.ly/2kiLc7J>

⁷² Bechyňský a Ježová, 2015.

⁷³ Bělka, Michal, 2016, dostupné z: <http://bit.ly/2kKTVQB>

⁷⁴ ČTK, Sobotka označil migrační kvóty za mrtvé, dohodu s Tureckem hájil, 2016, dostupné z:

<http://bit.ly/2kKFO46>

represivních opatření představených po nezdařeném puči z července 2016.⁷⁵ Erdoğanova reakce kritizující „neupřímnost a zradu“ ze strany EU zahrnuje i hrozbu, že Turecko přestane kontrolovat svoje hranice a umožní průchod mase uprchlíků.⁷⁶

Česká republika ve svém postoji (ostatně podobně jako další země EU a Unie jako celek) pohybuje mezi dvěma dilematy. Za prvé je Turecko stabilním strategickým partnerem v regionu, jehož asistence nejen při řešení uprchlické krize, ale rovněž vyřešení války v Sýrii a Iráku, je důležitá. Zájem na zajištění regionální bezpečnosti a stability se však dostává do rozporu s podporou lidských práv, kdy Erdoğanův režim ještě markantněji po nezdařeném červencovém puči tvrdě potlačuje práva a svobody Turků i Kurdů a systematicky pokračuje v budování autoritářského režimu pod svým vedením. Je rovněž na pováženou, zda agresivní turecké vojenské angažmá v Sýrii a vměšování se do Iráku spíše nekomplikuje vyřešení krize v Sýrii a Iráku. V listopadu 2016 byli zatčeni dva čeští občani v Turecku, kteří čelí závažným obviněním podle protiteroristického zákona za své angažmá se syrskými kurdskými rebely navázanými na Kurdskou stranu pracujících (PKK).⁷⁷ To přináší další rozměr do českého zahraničně-politického dilematu, kdy by kritická pozice ČR vůči tureckému režimu mohla uškodit snahám o jejich vydání.

DOPORUČENÍ:

→ Pozice ČR by měla jasně odrážet nesouhlas s nedemokratickým vývojem v zemi, který v posledních letech můžeme pozorovat. Vzhledem k tomu, že je Turecko nejen stále významným ekonomickým partnerem ale i strategickým spojencem (nejen v boji proti ISIS ale i dlouhodobě jako člen NATO), měla by ČR i nadále udržovat dialog. Na druhou stranu by ČR měla být kritická vůči rostoucím nedemokratickým tendencím prezidenta Erdoğana.

Tunisko

Tunisko, je dnes jedinou zemí v regionu, kde arabské jaro vedlo k zavedení demokracie.⁷⁸ Po Jasmínové revoluci, která byla započatá v roce 2010, došlo k odstoupení dlouholetého prezidenta Ben Alího a posléze k přijetí nové ústavy a demokratické alternaci u moci v parlamentních a prezidentských volbách v roce 2014. Země se ale potýká se závažnými problémy, především v podobě ekonomické stagnace, vysoké nezaměstnanosti a nerovnoměrným rozvojem vnitrozemských oblastí.⁷⁹ K nim se přidává složitá bezpečnostní situace a zejména blízkost válečné Libye, přítomnost některých radikálních islamistických skupin a terorismus.⁸⁰
Ačkoliv poměrně malé Tunisko postrádá strategický význam Egypta

⁷⁵ Kanter, James, European Parliament Votes to Suspend Talks With Turkey on E.U. Membership, 2016, dostupné z: <http://nyti.ms/2k8lqL1>

⁷⁶ Timur, Safak a Nordland, Rod, Erdogan Threatens to Let Migrant Flood Into Europe Resume, 2016, dostupné z: <http://nyti.ms/2fQJoZD>

⁷⁷ Aktualne.cz, Dva Češi zadrženi v Turecku čekají na soud. Ankara je považuje za členy kurdských milic, 2016, dostupné z: <http://bit.ly/2jGgrZ>

⁷⁸ Freedomhouse, Freedom in the World, Tunisia, 2016, dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2016/tunisia>

⁷⁹ World Bank, Country Overview, Tunisia, 2016, dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/tunisia/overview>

⁸⁰ International Crisis Group, Jihadist Violence in Tunisia: The Urgent Need for a National Strategy, 2016, dostupné z: <http://bit.ly/2dhlbwr>

nebo zásoby nerostných surovin sousední Libye, má úspěch tamní demokracie jak symbolickou váhu v regionu, kde arabské jaro jinak nepřineslo své plody, tak potenciální vliv na bezpečnost v Evropě, v jejíž bezprostřední blízkosti se nachází.

I přesto MZV Tunisko spíše upozadilo ve svých projektech transformační spolupráce, v jejichž realizaci bylo po roce 2011 velmi aktivní právě v případě Egypta a do značné míry i Libye – snad jen s výjimkou semináře o české a polské demokratické transformaci uspořádaného v červnu 2014.⁸¹ I prohlubování ekonomické spolupráce po Jasminové revoluci na sebe, především kvůli politické nestabilitě, nechalo čekat.⁸² To se začíná pomalu měnit. Na jedné straně zájem o zemi zvýšila asociační dohoda mezi Tuniskem a EU a vstup Tuniska do tzv. Plánu sousedské politiky EU, což zlepšilo podmínky pro zahraniční investory.⁸³ **Snaha o prohloubení vzájemných vztahů je navíc v poslední době patrná na tuniské i české straně.** V loňském roce do ČR na návštěvu přijeli dva tunišští ministři a jejich jednání se týkala zejména ekonomické a politicko-bezpečnostní spolupráce.⁸⁴ Důležitým krokem k rozvoji obchodních vztahů je pak především založení česko-tuniské obchodní rady v říjnu 2016.⁸⁵ Aktivní roli při propagování českých firem v Tunisku a otevírání obchodních příležitostí hraje i česká ambasáda v Tunisu. Na konkrétní výsledky těchto aktivit, které jsou v zatím spíše v počátečním stádiu, si ale budeme muset počkat.

DOPORUČENÍ:

- ČR by měla pokračovat v podpoře demokratického směřování Tuniska a v rozvoji vzájemných obchodních vztahů. Podpora demokratickému režimu by měla pokračovat na diplomatické úrovni. Vzhledem k velkému zájmu o zemi ze strany mezinárodních donorů by česká pomoc realizovaná prostřednictvím konkrétních místních projektů sice jistě nebyla zbytečná, nicméně by v konkurenci ostatních států měla jen velmi malý význam.

⁸¹ Velvyslanectví České republiky v Tunisu, Transformační seminář ČR a Polska dne 16. června 2014, 2014, dostupné z: <http://bit.ly/2jvSSec>

⁸² Čejka, Bechyňský a Ježová, 2013.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Velvyslanectví České republiky v Tunisu, Vzájemné vztahy ČR a Tuniska, dostupné z: http://www.mzv.cz/tunis/cz/vzajemne_vztahy_cr_a_tuniska/index.html

⁸⁵ Velvyslanectví České republiky v Tunisu, Náměstek Václav Kolaja při založení česko-tuniské obchodní rady, 2016, dostupné z:

http://www.mzv.cz/tunis/cz/obchod_a_ekonomika/namestek_vaclav_kolaja_pri_zalozeni.html

Závěr

Třebaže bylo analyzováno jen několik málo případů, je patrné, že blízkovýchodní region a severní Afrika jsou velmi diverzifikovanou oblastí a květině států je nutné přistupovat velmi individuálně. Přesto lze čtyři aspekty české zahraniční politiky pro danou oblast považovat za společné.

Česká zahraniční politika často postrádá koordinaci a vysílá tak protichůdné signály. Mnoho případů schizofrenních stanovisek ČR je dáno pozicí prezidenta, který je mnohdy v rozporu s vládou a MZV.

Za druhé, ačkoli se ČR řadí mezi země podporující lidská práva a demokracii, v bilaterálních vztazích má občas tendenci tuto dimenzi upozadovat za ekonomické a bezpečnostní zájmy. Lidskoprávní a demokratický základ země se projektuje do zahraniční politiky a prosazování těchto hodnot na mezinárodní scéně si česká diplomacie klade za jeden ze tří globálních cílů. Lidskoprávní dimenze by tedy neměla chybět ve vztahu k žádnému ze států regionu. Ačkoli možnosti podpory demokratizace a lidských práv jsou v různých zemích odlišné, ČR by se neměla omezit na pouhé sledování ekonomických a bezpečnostních cílů ani v těch zemích, které jsou dialogu o těchto hodnotách méně nakloněné. Absenci zemí ze zkoumaného regionu na seznamu priorit programu transformační spolupráce lze číst jako jeden ze znaků nezájmu o prosazování těchto hodnot v regionu.

Dalším problémem je nedostatečný zájem o hlubší porozumění regionu, a to zejména ze strany tvůrců české zahraniční politiky. Vzhledem k tomu, že lze předpokládat, že Blízký východ a severní Afrika nějakou dobu budou figurovat mezi hlavními zahraničně-politickými tématy, je nutné, aby byli tvůrci české zahraniční politiky dostatečně o regionu informováni. V tomto může napomoci expertní komunita, která se regionem zabývá.

V neposlední řadě špatná informovanost veřejnosti, obecně malý zájem o region a jeho negativní vnímání jsou jednou z příčin, kvůli kterým nedaří budovat s ním lepší vztahy.

Ačkoli obecně lze českou diplomacii ve zkoumaném regionu hodnotit relativně pozitivně, potýká se s mnohými symptomy, které jí znemožňují být zcela stabilním a sebevědomým aktérem na mezinárodním poli. Doporučení, která byla uvedena výše, by mohla napomoci ke zlepšení české zahraniční politiky ve vztahu k regionu i vnímání země mezinárodními partnery.

Seznam zdrojů

Agenda pro českou zahraniční politiku 2011. Asociace pro mezinárodní otázky. 2011. Dostupné z: <http://bit.ly/2kiL5mf>

Agenda pro českou zahraniční politiku 2012. Asociace pro mezinárodní otázky. 2012. Dostupné z: <http://bit.ly/2kir4w8>

Agenda pro českou zahraniční politiku 2014. Asociace pro mezinárodní otázky. 2014. Dostupné z: <http://bit.ly/2kB2nvP>

Agenda pro českou zahraniční politiku 2015. Asociace pro mezinárodní otázky. 2015. Dostupné z: <http://bit.ly/2jMUTvg>

Agenda pro českou zahraniční politiku 2016. Asociace pro mezinárodní otázky. 2016. Dostupné z: <http://bit.ly/2jJcwF6>

Aktualne.cz. Dva Češi zadržení v Turecku čekají na soud. Ankara je považuje za členy kurdských milicí. 2016. Dostupné z: <http://bit.ly/2jfm34k>

Al-Jazeera. Syria death toll: UN envoy estimates 400,000 killed. Al-Jazeera. 23. 4. 2016. Dostupné z: <http://bit.ly/1Tp5DTu>

AMO kulatý stůl. 16. 6. 2016: Česká zahraniční politika vůči Blízkému východu po arabských revolucích. Praha.

Bělka, Michal. 2016. Dohoda s Tureckem má trhliny. Schopné uprchlíky Ankara do EU nepouští. Dostupné z: <http://bit.ly/2kKTvQB>

Bureš, Jaroslav a Čejka, Marek. 2011. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. Česká zahraniční politika v roce 2010 eds. Michal Kořan a kol. Praha: 2011.

Čejka, Marek a Ježová, Michaela. 2012. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. Česká zahraniční politika v roce 2011 eds. Michal Kořan a Ondřej Ditrych a kol. Praha: 2012.

Čejka, Marek, Bechyňský, Bronislav a Ježová, Michaela. 2013. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. Česká zahraniční politika v roce 2012 eds. Michal Kořan a Ondřej Ditrych a kol. Praha: 2013.

Čihák, Jan. Pomohou české zbraně irácké armádě proti islámským radikálům? 2015. Dostupné z: <http://bit.ly/2jlHuoa>

ČT24. Zeman: Ochrana lidských práv by neměla ohrožovat investice. 2015. Dostupné z: <http://bit.ly/2jJhWQp>

ČT24/ČTK. Podle Sobotky není možné v Turecku po puči uplatňovat princip kolektivní viny. 2016. dostupné z: <http://bit.ly/2jJo6QT>

ČTK, Česko-turecké ekonomické vztahy zažívají už několik let boom. 2013. Dostupné z: <http://bit.ly/2jJcZqQ>

ČTK. Česká rada vysokých škol podpořila turecké akademiky. 2016. Dostupné z: <http://bit.ly/2iRCToP>

ČTK. Sobotka označil migrační kvóty za mrtvé, dohodu s Tureckem hájil. 2016. Dostupné z: <http://bit.ly/2kKFO46>

ČTK. Turecko v EU je diplomatická fikce, zní z Rakouska. Žádá konec přístupových jednání. 2016. Dostupné z: <http://bit.ly/2jMYK27>

ČTK. Zaorálek: Spolupráce v jaderné energetice je šancí pro česko-iránské vztahy. 2016. Dostupné z: <http://bit.ly/2jMDhGm>

El-Ghobashy, Tamer; Nabhan, Ali A. a Kesling, Ben. Iraq Forces Being Battle to Dislodge ISIS From Mosul. The Wall Street Journal. 17. 10. 2016. Dostupné z: <http://on.wsj.com/2dYJIIF>

Engel, Andrew. Libya as a Failed State. Causes, Consequences, Options. The Washington Institute for the Near East Policy. Research Notes. 2014. Dostupné z: <http://bit.ly/2iIRKGW>

Feuer, Sarah. The Tunisian Democratic Experiment Five Years. The Washington Institute for the Near East Policy. 13. 1. 2016. Dostupné z: <http://bit.ly/2jEBBP5>

Freedom House. Turkey. 2016. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2016/turkey>

Housková, Silvie. 2015. Nabídka Česka na přijetí 1500 uprchlíků v Bruselu překvapila. A to příjemně. Dostupné z: <http://bit.ly/2jJH8A>

iDNES.cz. Zeman: Asad není ideální, ale je menší zlo než islámský terorismus. 2016. Dostupné z: <http://bit.ly/2kKOPtZ>

Institut 2080. BEZ POLITICKÉ KOREKTNOSTI s Evou Filipi a Ivo Schwarzem. 2016. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=oJwUL3qY8M8>

Ježová, Michaela a Bechyňský, Bronislav. 2014. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. Česká zahraniční politika v roce 2013 eds. Michal Kořan a kol. Praha: 2014.

Ježová, Michaela a Bechyňský, Bronislav. 2015. Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice. Česká zahraniční politika v roce 2014 eds. Michal Kořan a kol. Praha: 2015.

Kamaryt, Michal. 2015. Zaorálek proti Zemanovi: Křižácká válka na Blízkém východě? Nesmysl. Dostupné z: <http://bit.ly/2kKP2xh>

Kanter, James. European Parliament Votes to Suspend Talks With Turkey on E.U. Membership. 2016. Dostupné z: <http://nyti.ms/2k8lqL1>

Kaválek, Tomáš. From al-Qaeda in Iraq to Islamic State: The Story of Insurgency in Iraq and Syria in 2003-2015. Alternatives: Turkish Journal of International Relations. 2015, roč. 14, č. 1. Dostupné z: <http://bit.ly/2jbrJjz>

Kopecký, Josef. 2015. Zeman: Zakročme proti Islámskému státu. Jinak hrozí superholokaust. Dostupné z: <http://bit.ly/2kiFFRM>

Kundra, Ondřej. 2016. Náměstek Tlapa: Američtí diplomaté si velmi cení naší velvyslankyně v Sýrii. Dostupné z: <http://bit.ly/2kizPqD>

Laub, Zachary. Yemen in Crisis. Council on Foreign Relations Backgrounder. 19. 4. 2016. Dostupné z: <http://www.cfr.org/yemen/yemen-crisis/p36488>

Martin, Patrick a Kozak, Christopher. The Pitfalls of Relying on Kurdish Forces to Counter ISIS. Institute for the Study of War. 3. 2. 2016. Dostupné z: <http://bit.ly/2jGo1Lx>

Mercy Corps. Investing in Iraq's Peace: How Good Governance Can Diminish the Support for Violent Extremism. Mercy Corps Report. 2016. Dostupné z: <http://bit.ly/1SsJoNV>

Ministerstvo financí. Česká republika podepsala smlouvu o zamezení dvojímu zdanění s Íránskou islámskou republikou. Dostupné z: <http://bit.ly/2jJsRtH>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Česko- turecké obchodní a ekonomické vztahy na vzestupu.

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Exportní strategie České republiky pro období 2012 – 2020. Dostupné z: <http://bit.ly/2k7PPbd>

Ministerstvo zahraničních věcí. Česká republika dovezla do Sýrie dodávku humanitární pomoci. 2016. Dostupné z: <http://bit.ly/2e3e002>

Ministerstvo zahraničních věcí. Koncepce zahraniční politiky České republiky. 2011. Dostupné z: <http://bit.ly/2jGfQlc>

Ministerstvo zahraničních věcí. Koncepce zahraniční politiky České republiky. 2015. Dostupné z: <http://bit.ly/2joRL7G>

Ministerstvo zahraničních věcí. Ministr Zaorálek: Přijímání uprchlíků jen na dobrovolné bázi. 2015. Dostupné z: <http://bit.ly/2jTGy7d>

Ministerstvo zahraničních věcí. Prioritní země, naši partneři a projekty transformační spolupráce: Irák. Dostupné z: <http://bit.ly/2jFV2KT>

Ministerstvo zahraničních věcí. Prohlášení ústavních činitelů ke koordinaci zahraniční politiky. 2015. Dostupné z: <http://bit.ly/2jGcoHa>

Spaulding, Hugo et al. Russian Deployment to Syria: Putin's Middle East Game Changer. Institute for the Study of War. 17. 9. 2016. Dostupné z: <http://bit.ly/1YhaOrI>

Timur, Safak a Nordland, Rod. Erdogan Threatens to Let Migrant Flood Into Europe Resume. 2016. Dostupné z: <http://nyti.ms/2fQJoZD>

UNHCR. Syrian Regional Refugee Reponse. UNHCR. 30. 9. 2016. Dostupné z: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>

Velvyslanectví České republiky v Ankaře. Vztahy ČR s Tureckem. Dostupné z: http://www.mzv.cz/ankara/cz/vzajemne_vztahy/vztahy_s_tureckem/index.html

Velvyslanectví České republiky v Damašku. 2016. První náměstek ministra zahraničí Syrské arabské republiky navštívil Českou republiku. Dostupné z: <http://bit.ly/2j14CXy>

Velvyslanectví České republiky v Teheránu. 2016. O velvyslanectví: Vedoucí úřadu. Dostupné z: http://www.mzv.cz/teheran/cz/o_velvyslanectvi/vedouci_uradu.html

Velvyslanectví České republiky v Teheránu. Obchod a ekonomika. Dostupné z: http://www.mzv.cz/teheran/cz/obchod_a_ekonomika/index.html

Velvyslanectví České republiky v Tunisu. 2014. Transformační seminář ČR a Polska dne 16. června 2014, 2014. Dostupné z: <http://bit.ly/2jvSSec>

Velvyslanectví České republiky v Tunisu. Vzájemné vztahy ČR a Tuniska. Dostupné z: http://www.mzv.cz/tunis/cz/vzajemne_vztahy_cr_a_tuniska/index.html

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.amo.cz

info@amo.cz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.facebook.com/AMO.cz

www.twitter.com/amo_cz

www.linkedin.com/company/amocz

www.youtube.com/AMOCz

Tomáš Kaválek

Tomáš Kaválek je analytikem Výzkumného centra AMO se zaměřením na Blízký východ a severní Afriku.

tomas.kavalek@amo.cz

[@TomKavalek](https://twitter.com/TomKavalek)

Policy paper byl připraven v rámci projektu „Role České republiky v klíčových otázkách zahraniční politiky EU“, který AMO realizuje ve spolupráci s pražskou kanceláří Heinrich-Böll-Stiftung. Text nevyjadřuje názory a stanoviska Heinrich-Böll-Stiftung.

Vydání policy paperu bylo podpořeno z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.